

ЗАКОНЪТ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЖЕСТОВ ЕЗИК – НЕОБХОДИМОСТ ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Анна Трошева – Асенова

THE BULGARIAN SIGN LANGUAGE ACT – A NECESSITY FOR INCLUSIVE EDUCATION

Anna Trosheva – Asenova

От изключителна важност за част от хората с увреден слух и сляпо-глухите е приемането от Народното събрание на Република България на първо четене на проекта за Закон за българския жестов език, което се случи на 12.11.2020 г. Очаква се той да влезе в сила в началото на новата 2021г. Чрез него българският жестов език се признава за естествен самостоятелен език и това защитава правото на ползвателите и носителите му да се изразяват, да получават достъп до комуникация, информация и образование посредством жестовия език.

Събитието е дълго чакано и много значимо за глухите хора, тъй като културата и идентичността на една общност се развиват и съхраняват именно чрез езика. Чрез приемането на Закона за българския жестов език нашето общество прави още една важна крачка към промяна на отношението към глухите хора, към показване на уважението ни към тях и приемането им като личности с равностойни възможности, но с различен език и култура.

Лицата със слухови нарушения често са обобщавани с наименованието глухи, но групата е изключително разнородна като възможности и умения. Не всички хора с нарушен слух имат необходимост от използването на жестов език, тъй като част от тях използват устното общуване или си служат достатъчно добре с писмената форма на речта и тук подчертаваме актуалността му за останалите групи. Законът ще защитава правата най-вече на хората, родени с тежка и дълбока степен на глухота, които нямат възможност за пълноценно развитие без използването на жестов език, тъй като устният за тях е недостатъчно достъпен. Друга група лица със загуба на слуха, за която Законът е от изключително значение е тази, която не използва вербалния език като основно средство за общуване, както и тази част от сляпо-глухите хора, които имат достатъчно съхранено зрение, за да се възползват от възможностите на жестовата комуникация.

Необходимо е да се знае, че коментираният Закон се отнася до естествения жестов език, чрез който глухите хора общуват помежду си. Този език не е буквален превод на вербалния език с жестове, а е подчинен на

собствени езикови правила, собствена система за съставяне и изразяване на лексиката, граматиката, прагматиката. Съществува друга, изкуствено създадена жестова реч (наречена „калкураща“), която отразява правилата на националния български език, но не за нея се „говори“ в Закона.

Законът за българския жестов език създава предпоставки за значителни промени в образователните възможности за хората с нарушен слух. Така необходимото многообразие в образованието, което да отговори на индивидуалните потребности на учащите и на принципите на приобщаващото образование, получава една важна алтернатива чрез включването на българския жестов език. В Закона е регламентиран достъпът до мануалния език от момента на установяване на слуховата загуба за нечуващите деца и техните родители, а след това и във всяка образователна степен – детска градина, училище, университет, учене през целия живот. Качеството на нововъведението се предвижда да се осигури чрез специално подготвени за целта преподаватели и появата на нова категория „учители по жестов език“ с висше образование. Екипи от специалисти и ползватели на жестовия език, под ръководството на Министерството на образованието и науката, създават за целта методически ръководства и учебни помагала. Предвиждат се и нови функции на образователните институции във връзка с преподаването на българския жестов език, както и нови специалности във висшите учебни заведения. Едновременно с това е необходимо да продължи и лингвистичния анализ на българския жестов език, както и изучаването му от специализирани екипи.

Вариантът за езиково развитие и образование чрез естествения жестов език ще допълни вече съществуващите възможности за децата и учениците с нарушен слух за усвояване на устния и писмения национален български език чрез активна слухово-речева рехабилитация и специално-педагогическа подкрепа. До момента това се осъществява чрез действено-комуникативния подход и метода на тоталната комуникация, при които се използват устната, писмената реч, дактилната (пръстовата) азбука, отчитането от устните, остатъчните слухови възприятия, онагледяването, както и жестовото общуване като подкрепящо процеса. Разликата е, че досега дори в специалните учебни заведения за деца с нарушен слух не е съществувал учебен предмет за обучение по жестов език, както и не е преподавано чрез естествения жестов език като основен. В училищната система до момента не е въвеждана функцията на жестовия преводач. За пълноценното развитие на някои деца обаче, жестовият език е незаменим. Естественото му усвояване и използване може да се осъществи чрез изграждане на жестова езикова среда, която трябва да бъде както образователна (включително детските градини), така и семейна (предполага жестовият език да се владее от членовете

на семейството, най-вече от родителите), а също и по-широко социална (което се постига чрез легализирането на жестовия език). Появата на нова образователна възможност за ползвателите на жестовия език, както в детска, така и в зряла възраст, им дава равен старт с техните връстници и шанс за пълноценен, независим живот и реализация.

Приемането на Закон за българския жестов език е историческо събитие не само за глухата общност, но и за българското приобщаващо образование и демократичното общество в нашата страна.